

Molnár István

A mémek a közösség és az egyén közötti közös erőterben (absztrakt)

A mémek önállóan replikálódó gondolati egységek. A továbbiakban ha bizonyítani nem, de legalább sejtetni szeretném kettős természetüket.

Nem mutatták ki őket képképző vagy más természettudományos módszerekkel, de ez korántsem szabad, hogy zavarjon bennünket: a gravitációs hullámokat megsejtésük után 60 évvel mutatták ki, közben a fizika évszázadát éltük.

Úgy tűnik, hogy mémekkel, azok működésével (keletkezés, terjedés, fennmaradás, lecsengés) a társadalomtudományok jelenségei (a pszichológiát beleértve) jól magyarázhatóak, sőt matematikai modellek és konkrét mérések végezhetőek.

Dualitás: a mémek működésüket tekintve az elmében és közösségben - legyen ez elemi számosságú, vagy igen nagy - hasonlítanak ugyan, de ez sokszor csak irodalmi értékű analógia. Az elme ugyanis évmilliók evolúció során alakult olyanra, amilyen, míg olyan közösségek, melyek az elemi (állati) szerveződést meghaladják, pár tízezer évesek. Sokan a mémek kialakulását a beszéddel kötik össze; ez a tyúk-tojás kérdés nem dönthető (most) el.

Megjegyzés: I. Assimov jóslatai jól működnek. Ő legalább egy regényében vizionálja az emberiség közös elme-működését. Miért ne.

Az egyén elméjének működése sokat vizsgált: olcsó és jól fizetett. Sőt az idegtudományok ma számos áttörés előtt állnak. Amivel máris sokat lehet kezdeni: az emlékek Damasio féle fa-struktúrája. Jól alkalmazható, elismert munka-modell. Követhető benne a gondolati struktúrák (emlékek, hiedelmek) tárolása, aktiválódása, aktivitásuk lefutása. Ilyen a társadalomtudományokból (tudtommal) hiányzik. Az elmében a fragmentált munkamemória tartalmakat asszociációk, azaz azokat hordozó idegpályák kötik össze. Érdekes lenne megtalálni ennek közösségi megfelelőit. hasonlóan: az elmében háttérben futó folyamatok (lásd gyors, automatikus gondolkodást) gondoskodnak a működésről. Ezek közösségi megfelelői is hiányoznak.

Az egyén/közösség működésének analógiái leginkább szélsőséges, redukált esetekben működnek. Példák: SITE, deperszonalizáció, viselkedés sokk alatt vs. tömeglélektan.

Végezetül egy csábító, a fizikából felmerülő analógia: hullámok terjedése zárt térben: a mémek hullámtermészete közösségekben kimutatható: gerjednek, kitöltik a rendelkezésre álló teret, tetten érhető a visszaverődés, interferencia és a lecsengés jelensége.